

Evrensel Bilimin Paylaşımında Dergiler ve Kongreler

F. Yeşim Gökçe Kutsal ©

Journals and Congresses in the Sharing of Universal Science

Öz

Dergiler ve kongreler, bilimsel iletişim için temel oluşturan resmi bilgi kanallarıdır. Bilimsel dergi editörlerinin dergilerine, yazarlarına ve okuyucularına karşı sorumlulukları vardır. Danışmanlıkların adaletli, zamanlamaya uygun ve titizlikle gerçekleşmesinin sağlanması için, tüm editoryal süreçlerin izlenmesinden sorumludurlar. Dergilerin kendi belirledikleri makale seçim ve yayınlama kriterleri vardır. Danışmanlık sistemi dergilerde bilimsel kaydın bütünlüğünün sağlanması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Dergi ve danışmanlar arasında açık bir iletişimin olması önemlidir. Tutarlı, adil ve zamanında inceleme sağlanması açısından dergi editörleri, danışmanlar ve yazarlar arasındaki tüm iletişimi/etkileşimi sağlamaktadırlar. Danışmanlar, editörler tarafından seçilir ve makalelerin yansız, bilimsel ve zamanlamaya uygun şekilde değerlendirilmesinden sorumludur. Makalelerin yayımlanma aşamasında uygun dergi seçimi ciddiye alınması gereken bir konu olup, bu anlamda yağmacı dergi ve kongrelerin saptanması ve ayrıştırılması önemli bir sorundur. Ne yazık ki halen araştırmacılara makale gönderim aşamasında uygun dergi seçimi ve makale gönderim süreçleri ile ilgili yeterli eğitim ve yönlendirme sunulmamaktadır.

Anahtar kelimeler: Bilimsel yayıncılık, danışmanlık, açık erişim, yağmacı dergiler, yağmacı kongreler

ABSTRACT

Journals and the congresses are the formal information channels that form the basis for scientific communications. Editors of scientific journals have responsibilities toward their journals, authors and readers. They are responsible for monitoring the peer-review editorial process so as to ensure the fairly, timely, and thoroughly realization of counselling procedures. The journals have their own manuscript selection, and publication criteria. The peer-review system plays an important role in ensuring the integrity of the scholarly record. Clear communication between the journal and the reviewers carries importance. Editors mediate all interactions between reviewers and authors so as to facilitate consistent, fair and timely review. Reviewers are selected by the editors and they are responsible for the fair and scientific evaluation of the manuscripts in time. The process of selecting a suitable journal for publication should be taken seriously because the identification and avoidance of predatory journals and conferences is an important issue. Unfortunately, currently, researchers receive little education or support about navigating journal selection and submission processes.

Keywords: Scholarly publishing, peer review, open access, predatory journals, predatory congresses

Dünyamızı sorularımızın cesareti ve yanıtlarımızın derinliği ile önemli kılarız.

Dr. Carl Sagan

GİRİŞ

Akademik yaşamda yayın yapma gerekçeleri farklı olabilir; bilimsel bilginin dokümantasyonu, bilginin ve birikimin paylaşımı, belirgin bir bilimsel alanın genişletilmesi, özgün olarak bir sorunun çözülmesi, bulguların mülkiyeti, inançlara saygı, kişisel tanınma

istegi, içsel doyum, destek veya ödül kazanma, yarışma, maddi destek kazanma, bilimsel keyif alma, akademik ortamda varlığı sürdürebilme bunlardan bazılarıdır ⁽¹⁾. Fakat genç araştırmacılara ve yazarlara şunu da anımsatmak gerekir: “Herhangi birşey söylüyor olmak için makale yazmayınız ve bildiri hazırlamayınız; gerçekten söyleyecek farklı ve yeni bir şeyiniz olduğu için makale yazınız ve bildiri hazırlayınız.”

Bilimsel makalelerin yayımlanma sürecinde öncelikle editör ve danışmanların süzgecinden geçmesi temel

Alındığı tarih: 16.07.2019
Kabul tarihi: 04.09.2019
Yayın tarihi: 31.10.2019

Atıf vermek için: Gökçe Kutsal FY. Evrensel bilimin paylaşımında dergiler ve kongreler. JARSS 2019;27(4):235-44.

F. Yeşim Gökçe Kutsal
Hacettepe Tıp Fakültesi
Erişkin Hastanesi,
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon
Anabilim Dalı,
Ankara - Türkiye
✉ ykutsal@hacettepe.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3853-6452

kuraldır. Gerek dergi editörlüğü, gerekse danışmanlık özveri ve emek gerektiren uğraşlardır. Ciddi ve güvenilir nitelikteki süreli yayınların bilimsel arenada var olabilmeleri için gerekli ön koşullar; okunuluyor olmaları, yazar haklarına ve gizliliğe özen göstermeleri, içerdikleri bilgilerin kullanılıyor ve makalelerine de atıfta bulunuluyor olmasıdır. Okunulurluğunu artırmanın temel koşulu; editörün, yayın kurulu üyelerinin ve yayınevi sorumlularının istekli, hevesli, bilimsel merakı olan, iyimser, gelişmeye ve ilerlemeye açık kişilik özelliklerine sahip olmalarıdır ⁽²⁾.

EDİTÖRLER

Gönüllü olarak bilimsel dergilerde editörlüğü üstlenen kişiler, bu görevi istedikleri için yapmaktadır. İstenerек ve inanılarak yapılmadığı sürece editörlük olağanüstü bir iş yüküdür ve bu koşullarda pek çok editor adeta bir “adanmışlık” sergileyerek ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktadır. Editörün bağımsızlığı ve herhangi bir unsur tarafından baskı altına alınmaması son derece önemlidir. Editörler pek çok genç araştırmacıyı çalışmalarını yayına hazırlama konusunda yönlendirir ve yüreklendirir. Çoğu editörün en önemli kazanımı dergisinin standardının yükseldiğini, kalitesinin ve okur kitlesinin arttığını görmektir. Dergi bilimsel literatüre katkıda bulunuyorsa editörün çabaları amacına ulaşmıştır.

Editörlerin temel görevi bilimsel makale yazarının kendisini en etkin biçimde dile getirmesine yardımcı olmak ve bilimi anlaşılabilir bir şekilde yayınlamaktır ⁽³⁾. Bilimsel dergi editörü, sorumlu olduğu derginin yayın politikasına, amacına ve kapsamına hakim olmalı, derginin konumunu değişen bilimsel veriler ışığında güncel tutmalı, derginin uluslararası dizinlerde taranması için gerekli koşulları bilmeli, dergi formatına, yazım kurallarına hakim olmalı, danışmanlar ve yazarlar ile ilişkilerinde eşit mesafede durmalı ve derginin yayın düzeninin korunmasını sağlayacak bilgilere sahip olmalıdır.

Editör, danışman görüşlerini değerlendirerek yazarla iletişime geçer. Ayrıca danışman görüşleri dışında dergi formatı ve yayın politikası doğrultusunda yazara önerilerde bulunma hakkına sahiptir ve gerekirse yazım kuralları, kaynakların düzenlenmesi gibi son düzeltmelerin yapılması konusunda yazar ile iletişime geçerek kesin kabul öncesinde, bilimsel kalite

açısından yazara önerilerde bulunabilir.

Bu aşamada “iyi bir editör”ün özelliklerine de vurgu yapılması gerekebilir; önceden yayınlanmış bilimsel araştırmaları olan, kariyerinde belli bir noktaya ulaşmış bir akademisyen olmalıdır. Halen aktif bir araştırmacı ve bilim insanı olmalıdır. İyi organize olmuş, zamanı etkin kullanan, ayrıca diplomatik özelliklere sahip, iyi-doğru-adil kararlar verebilen, gereğinde tolerans gösterebilen bir kişi olmalıdır.

Editörlerin sorumlulukları

Editörün dergiye ve okuyucularına karşı sorumlulukları vardır:

Dergiye karşı sorumlulukları:

Yayın sürecinin dinamik takibi; dergi yayın politikasına uyulduğunun, dergi alan ve kapsamının korunduğunun ve yayın düzeninin takibidir.

Dergi yayın politikasına uygunluk açısından dikkatle izlemesi gereken detaylar, “Yayın aralığına ve zamana, derginin açıklanan amaç ve kapsamına ve yazım kurallarına uyuluyor mu?” sorularının yanıtlarıdır.

Okuyucularına karşı sorumlulukları:

Bazı garantileri vermesi beklenir. Yayına kabul edilen her makale yalnızca “bilimsel değeri” nedeniyle yayımlanmıştır. Yayımlanan materyalin “doğru ve geçerli” olması konusunda gerekli bilimsel incelemeler yapılmış ve “tarafsız” danışman seçimine özenilmiştir. Unutulmamalıdır ki yayına kabul aşamasında “belirleyici son karar” her zaman editörün kararıdır ^(4,5).

Sistem editör incelemesi ile başlar ve editörler taslak makaleyi danışmanlara göndermeden eleyebilir. Danışman değerlendirme sistemi oldukça yoğundur ve editörler daha çok danışmanlarca kabul edilme olasılığı olan makalelerin incelenmesini isterler. Eksiklikleri veya sorunları olan taslak bir makaleyi danışmanlara değerlendirme için göndermek zaman kaybıdır.

Editörlerin ret nedenleri

Dergi editörleri makaleleri ilk aşamada şu gerekçelerle reddedebilir:

- 1-Konu: Çalışma önemli bir konuyu araştırmamaktadır.
- 2-Dergi: Doğru dergi seçilmemiştir.
- 3-Özgünlük: Aynı ya da benzer çalışmalar daha önce

yapılmıştır.

4-Genel plan: Özensiz hazırlanmış bir sunum vardır (derginin tanımladığı kurallara uyumsuzluk, tablo ve şekillerin yazı ile uyumsuzluğu gibi).

5-Zayıf dil: Okunmada güçlük, akademik yazın dilinde sorunlar.

6-Çalışma tasarımı: Araştırma sorusuna uygun hazırlanmamıştır.

7-Örneklem büyüklüğü: Çalışma başlamadan önce, istatistiksel anlamlılık için güç analizi yapılmamıştır.

8-Kontrol: Kontrol grubunun olmaması ya da yetersiz olması önemli bir nedendir.

9-Araştırmada yanlılıktan nasıl kaçınıldığı açıkça belirtilmemiştir ⁽⁶⁾.

Dolayısıyla ilk aşamada editörlerce iki önemli soruya yanıt aranır:

Makale, "Derginin yazım kurallarına ve yayın politikasına tam olarak uygun mu, hedef kitlesine hitap ediyor mu?". Sonraki aşama olan, danışman seçimi, söz konusu makale için, "En iyiler ve farklı bakış açısına sahip olanlar seçilmiş mi, danışmanlarca gönderilen raporlar yeterli mi, danışmanların bilgi birikimini yansıtıyor mu?" gibi sorular gündeme gelir.

"Revizyon yapılmış makaleler" ile ilgili olarak da, "Yazarlar tarafından yeterli revizyon yapılmış mı, ilk değerlendirmeleri yapan danışmanlara makalenin tekrar gönderilmesi gerekir mi?" soruları yeni bir aşamaya geçisi sağlar.

DANIŞMANLAR

Danışmanlık sistemi; makalelerin derginin editörler kurulu dışındaki uzmanlarca tarafsız, bağımsız olarak inceleme ve değerlendirme sürecidir ve yıllardır kullanılan bu uygulama XX. yüzyılın son çeyreğinde yaygınlaşmış ve kurumsallaşmıştır. Sistemde temel amaç bilimsel literatürü oluşturan makalelerin kalitesini artırmaktır. Bu bağlamda danışmanların hem editörlere hem de yazarlara katkıları vardır ⁽⁷⁾. Bu sistemin yaygın olarak başarılı bir şekilde kullanılmasına karşın kusursuz olmadığı ve şeffaflığın sağlanması adına danışmanların da değerlendirilmesi gerektiği görüşü de ileri sürülmüştür ^(8,9).

"Danışman atama aşaması" ile ilgili genel konsensus; makalenin en az 2 danışmana, eşzamanlı olarak

gönderilmesidir. Düşünce ayrılığı durumunda 3. bir danışmandan görüş alınması gerekebilir. Böyle durumlarda editörler kurulu da inisiyatif alabilir. Bilindiği üzere; danışmanlar yazarlara değil, editöre önerilerde bulunur. Editörler danışman raporlarını tamamen veya kısmen kullanmakta ya da yazara iletmede özgürdür.

Danışman raporlarının ve eleştirilerinin olduğu gibi yazara iletilmemesi gereken durumlar olabilir. "Editörü zor durumda bırakan danışman raporları"ndan örnekler verilerek bu sorun açıklanabilir: Rapsuz veya özensiz raporla gelen yanıtlar, yalnızca direkt "kabul/ret" yazanlar, uzun, anlaşılmaz, karmaşık raporlar, okudukları tüm makalelerin kabul edilmesini veya reddini öneren danışmanlar olabilmektedir. Gelen raporlar takıntılı, aşırı titiz, ihmalcî veya kural tanımaz olabilmekte, gereksiz suçlamalar, yazarı örseleyen söylemler içerebilmektedir. Sık olmakla birlikte, makaleye "güvenilmez" deyip, somut kanıt göstermeyenler, bakılmamış testler veya yeni tetkikler isteyenler (*Halen var olan makale değerlendirilmelidir, bir sonraki değil!*) olabilmektedir.

Danışmanlar öncelikle bir makalede şunlara bakar: "Doğru mu, önemli mi, yeni mi?" Editöre iletmek için şu sorulara yanıt arar: "Yazının güçlü ve zayıf yanları nelerdir?"

Danışmanların ret nedenleri

- 1-Özgün, güncel olmayan; önemsiz veya ilgisiz bir konu,
- 2-Tartışmalı veya hatalı çalışma tasarımı,
- 3-Çalışmanın dayanağının ve amacının açık olmaması,
- 4-Sorunun yeterince ortaya konulmamış olması,
- 5-Örneklemin çok küçük veya yanlı olması,
- 6-Veri eldesi ve ölçümlerinin yetersiz tanımlanması,
- 7-Yetersiz istatistiksel analiz (İlk tasarım aşamasında bir biyoistatistik uzmanı/danışmanından destek alınması yararlı olur),
- 8-Bulguların aşırı yorumlanması,
- 9-Metin okunmasının/anlaşılmasının zor olması,
- 10-Makalenin bir bütün olarak sunumunda yetersizlik ^(10,11).

Unutulmamalıdır ki, kötü sunulmuş bir çalışma, aslında iyi bir araştırma olabilir ama kusursuz sunulmuş "hatalı" bir çalışma editörün ve danışmanların gözünden kaçmayacaktır ⁽¹²⁾.

Danışman değerlendirmelerindeki yetersizlikler

Kuşkusuz tıp dergilerinde danışman değerlendirmelerinde görülen bazı yetersizlikler de olabilmektedir. Bunlar şu şekilde açıklanabilir:

1-Derginin okuyucu kitlesine uygunluk kararının verilmesi aşamasındaki hatalar:

- Derginin hedef kitlesi hakkındaki bilginin yetersiz oluşu,
- Danışmanın makalenin konusu hakkında kısıtlı görüşe sahip olması,
- Konu için çok özel bir ilgi duyulması ya da duyulmaması,
- Kişinin kendi çalışmasına atıf yapılmış olmasını görme arzusu,
- Karşıt grupların veya kişilerin yayınlarının geciktirilme arzusu ki bu durum ciddi bir çıkar çatışmasını doğurmaktadır,
- Yazının önemine karar verebilme konusunda yeterli güncel literatür bilgisine sahip olunmaması,
- Yeni düşüncelere direnilmesi ya da ön yargılı bir yaklaşım sergilenmesi,
- Adı henüz duyulmamış yeni yazarların çalışmalarına karşı yanlı bir tutum takınılması.

2-Bilimsel kalite kararının verilmesi aşamasındaki hatalar:

- Makalede sorulan soru, yanıtlayacak yeterli araştırma planı yapıldığına karar verilmesi ile ilgili yetersizlik,
- İstatistik yöntemler; uygun kullanımları ve bulguların anlamı konularında sınırlı bilgiye sahip olunması,
- Ölçüm ve değerlendirme yöntemleri; (laboratuvar, radyolojik, psikolojik vb.) yeterliliği konusunda eksik bilgiye sahip olunması.

3-Kararların takdimi ve uygulanması aşamasında görülen hatalar:

- Makalenin değerlendirilmesine yeterince zaman ayırılmaması,
- Kararı etkileyecek öğeleri önemine göre sıralamada yetersiz kalınması ⁽¹³⁻¹⁵⁾.

Danışman değerlendirmeleri derginin işleyişini etkileyeceği için, bu süreçte *"iyileştirmeye yönelik bazı öneriler"* mevcuttur:

- Danışmanların yeteneklerinin, ilgi ve uzmanlık alanlarının iyi bilinmesi,
- Daha genç, dinamik ve istekli danışman seçilmesi,
- Özel bazı konuları içeren makalelerin değerlendirilmesi için kurallar belirlenmesi,

- Klinik araştırmalar ve diğer tip araştırmalar için ayrı kurallar konulması,
- Derleme makaleler için kuralların belirlenmesi,
- Standartlara uygun danışman değerlendirme formlarının hazırlanması,
- Danışmanlardan gelen değerlendirmelerin niteliklerine ve kalitelerine göre kayıtlarının tutulması,
- Her yılın sonunda danışman isimlerinin dergide topluca yayınlanması,
- En iyi danışmanlık yapanlara her yıl takdir ve teşekkür yazıları gönderilmesi,
- Aynı danışmana çok sık olarak ve ardı sıra makale gönderilmemesi
- Dergi yazarlarından geri bildirimler alınarak danışmanlık sisteminin iyileştirilmesi için uyarlamalar yapılması ^(13,16-18).

Danışmanlar için *"on temel kural"* şu şekilde özetlenebilir:

- Makaleyi zamanında değerlendiremeyecekseniz danışmanlığı kabul etmeyiniz. Hayır, diyebilirsiniz, fakat bu yanıtı gecikmeden ve makaleyi bekletmeden veriniz.
- Çıkar çatışmasını önleyiniz.
- Yazarları tatmin edecek bir değerlendirme yazınız.
- Danışman olarak makalenin yazım sürecine katkıda bulunduğunuzu unutmayınız.
- Değerlendirme sürecinden keyif almaya ve öğrenmeye çalışınız.
- Kendinize göre bir yöntem geliştiriniz.
- Değerli zamanınızı buna geçecek makaleler için kullanınız.
- Dergi kuralları gereği gizlilik ilkesine uyunuz.
- Açık, kısa ve nötr söylemler kullanmaya fakat belirleyici olmaya çalışınız.
- Editöre yorumlarınızı varsa kaygılarınızı kesinlikle yazınız ⁽¹⁹⁾.

Unutulmamalıdır ki, bir derginin bilimsel standardı ve kalitesi danışmanların o dergide yayımlanması istemi ile gönderilen makaleleri inceleyip, değerlendirirken verdikleri emek ve harcadıkları zaman ile doğru orantılıdır.

YAYIN SÜRECİ

Başvuru öncesinde hazır olması gereken bazı dokümanlar vardır: 1-Etik kurul onay belgesi (*Ethics committee approval document*), 2-Bilgilendirilmiş onam

formu (*Informed consent form*), 3-Yayın hakkı devir formu (*Copyright transfer form*), 4-Yazar katkı payı formu (*Author contribution form*) çoğu dergiler tarafından on line sistemlerine yüklenmesi talep edilen belgelerdir. Bazı dergiler İngilizce dil edisyon belgesi (*English language editing document*) talep edilmektedir.

Editöre hitaben yazılacak ön yazıda, araştırma veya olgunun, “daha öncekilerden farkı/üstünlüğü nedir, daha sonraki çalışmalara ışık tutacak mı, klinik/toplumsal yararı olacak mı?” açıklanmalıdır. Bu aşamada “çok yeni”, “ilk defa” ya da “şimdiye kadar yapılan ilk” gibi iddialı söylemlerinden kaçınılmalıdır.

Sık karşılaşılan sorunlar

Yazarlarca hazırlanan makalelerde en sık rastlanan sorunlar şunlardır: Makalenin gönderilen derginin yazım kurallarına uygun hazırlanmaması, “özet”te sunulan ile, ana metinde sunulanların farklı olması, yazı türü seçiminde hata yapılması, örneğin, derleme olabilecek yazının araştırma şeklinde sunulması, çalışma konusunun güncel olmaması, gönderildiği branş dergisi okuyucularını ilgilendirmeyecek içeriği olması, bilimsel yazı yapılanma özelliklerine uymaması, cümle kuruluşunun, yazının anlaşılmasını engelleyecek düzeyde kötü olması, yanlış terminoloji kullanılması, kelimelerin yanlış yazılması, dilbilgisi kurallarına uyulmaması.

Ayrıca çok önemli bir sorun da, bilimsel hatalardan dolayı reddedilen yazıda, hataların bilimsel etiğe uygun olmayacak şekilde değiştirilerek ya da kabul edilebileceğine inanılan şekilde düzeltilerek bir başka dergiye gönderilmesidir. Yayın etiği ihlallerinden sayılabilecek bir başka hata araştırmacının bölünerek (dilimleme/salamlama) farklı çalışmaların makalesi imiş gibi gönderilmesidir.

Editörden gelen mektup

Editörden gelen mektup üç kategoride olabilir:

1-*Kesin ret* anlamına gelen tanımlamalar: Başka bir dergiye başvurun; okuyucu kitlemiz için uygun değil, daha özel bir hedef kitleye uygun; şu anki önceliğimize uygun değil, çalışma tasarımında ciddi hatalar var, ya da davet yapılmamış “derleme” makaleler kabul edilmez gibi.

2-*Major revizyon* talebi: Makale “bu şekli ile” kabul

edilemez; büyük ölçüde düzeltme gerekmektedir, kısa rapor şeklinde sunulması uygundur; bütünüyle yeniden yapılandırılmalıdır, danışmanların ciddi kaygıları var; makaleyi dergimizin gereksinimleri ile uyumlu hale getirmek için yine gözden geçirmek gerekmektedir, ya da önemli metinsel değişiklikler gerekmektedir, gibi.

3-*Minor revizyon* talebi: Temel olarak yayın taslağı yayımlamaya değerdir. Bazı kısımları daha çok açıklanmalıdır, yeniden yapılandırılmalıdır, kısaltılmalıdır (genellikle), genişletilmelidir (nadir olarak) ya da metinsel uyarlamalar gereklidir, gibi.

Bu aşamada bütün bu söylemlerin revizyondan sonra makalenin kabul edileceği anlamına gelmediğini de kesinlikle akılda tutmak gerekir. Unutmayınız, “*makalenizin reddedilmesi için*” aşağıdakilerden birisi yeterli olabilmektedir: 1-Çalışmanızın bir hipotez içermemesi, 2-Çalışmanızın yeni bir bilgi içermemesi, 3-Alanda bir ilerleme sağlayacak, ilginç bir sorunun yanıtını içermemesi, 4-Yazarlara bilgi kısmının okunmadan yazılmış olması, 5-Yazarlar arasında çıkar çatışması olmadığının belirtilmemiş olması, 6-İstatistik yöntemlerinin kötüye kullanılmış olması, 7-İngilizce edisyonunun yapılmamış olması, 8-Diğer yazarlardan aşırımlar (intihal) yapılmış olması, 9-Sonuçlar ve tartışmanın kafa karışıklığına neden olacak şekilde yazılmış olması, 10-Makalenin, teoriyi doğrulamayan veriler içeren bir anlatımla yazılmış olması, 11-Bir dergi tarafından reddedilmiş, hiçbir değişiklik yapmadan başka bir dergiye gönderilmiş olması⁽²⁰⁾.

Reddedilen makalelerin bir kısmının asla yayınlanmadığı varsayımından hareketle; yazarlar bir anlamda yenilgiyi kabul edebilir ve makaleyi bir kenara bırakabilir veya makaleyi yeniden yazmaya ve yine denemeye karar verebilir. Bir dergiden reddedilen makalenin yazarı etki faktörü daha düşük bir dergiye yönelir. Etki faktörü daha düşük dergilerin danışmanları da derginin durumuna göre yaklaşımlarını değiştirebilmektedir. Danışman değerlendirmesi süreci zaten tüm yazarların eleştiri alacağı anlamına gelir. Unutulmamalıdır ki, “*Danışmanlar her zaman aynı düşüncede olmayabilir.*” Ayrıca danışman önerileri sonraki süreçte makaleyi geliştirmede de yararlı olur. Birçok editör, yayınlayabileceğinden daha fazla başvuru aldığından bir bölümünü reddetmek durumunda kalmaktadır ve reddedilen birçok çalışma (en

azından %50'si) 2 yıl içinde başka bir dergide yayımlanmaktadır ^(21,22).

Yapılması gerekenler

- 1-Editörden gelen önerileri/eleştirileri inceleyiniz (Unutmayınız, her yeni katkı ve değişiklik yayın şansını artırır.)
- 2-Makalenizi bir kenara bırakınız ve bir süre sonra eleştirel bir gözle okuyunuz.
- 3-Revize edilmesi gereken bölümleri dikkatle belirleyiniz ve makalede gerekli değişiklikleri yapınız.
- 4-Önerilerin uygunluğu/yapılabilirliği konusunda dikkatli olunuz.

Danışmanların çoğu yapıcıdır, bununla birlikte sizden istenen değişiklikler listesinde size aykırı gelen noktalar olup olmadığı önemlidir. Çok aykırı veya olamayacak istekler varsa bu durum açıklanarak, editöre yanıt yazılabilir.

“Editöre yanıt” kapsamında:

- 1-Katıldığınız eleştirileri belirtiniz.
- 2-Yapılan her değişikliği (danışman önerilerine vurgu yaparak) detaylı olarak yazınız.
- 3-Katılmadığınız, değiştirmek istemediğiniz noktaları vurgulamayı göz ardı etmeyiniz (dürüst olunuz; katılmadığınız konularda açıklama yapınız). Unutmayınız, revize edilen makaleniz de reddedilebilir.
- 4-Mektubun sonunda editöre ve danışmanlara emekleri ve katkıları için teşekkür ediniz.

Akademik yaşamın başındaki araştırmacılar için kıdemli ve eğitici konumdaki kişilerden beklentiler:

- 1-Danışmanlık sistemini anlatmalı, ilk kez makale gönderen genç yazarları ret olasılığına hazırlamalısınız.
- 2-Gelen yanıt ne olursa olsun, genç araştırmacılara çabaları için teşekkür etmelisiniz.
- 3-Kendiniz başka makalelere danışmanlık yaparken genç bir yazar olarak yaşadıklarınızı unutmamalısınız.
- 4-Bir makaleye danışmanlık yapmak; genç bir akademisyene/araştırmacıya bilimsel destek verme zamanıdır.

Etik boyut

“Etik denetim” ile ilgili olarak; bilimsel üretim ve iletişim süreci içinde yer alan; yazar, danışman, editör, yayıncı, kütüphaneci ve okuyucunun etik denetim sürecine katkısı olması beklenir. Yıllardır kullanılan

“*Publish or perish* (yayınla veya yok ol)” etik ihlal söz konusu olduğu zaman “*Publish and perish* (yayınla ve yok ol)” olarak değiştirilmektedir. Dolayısıyla,

- 1-*Uydurma* (Fabrication): Çalışmada elde edilmeyen verileri var gibi göstermek,
- 2-*Çarpıtma* (Falsification): Sonuçları değiştirmek,
- 3-*Aşırma* (Plagiarism): Başka makalelerden “kaynak göstermeksizin” bilgi almak,
- 4-*Duplikasyon* (Duplication): Aynı araştırmayı birden fazla dergide yayımlamak,
- 5-*Dilimleme* (Salami-sation): Sonuçları, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde parçalara ayırarak çok sayıda yayın çıkarmak, gibi etik ihlal örneklerinden kaçınılmalıdır.

Etik kurallar ve ihlaller çok kapsamlı bir konu olup, yukarıda yalnızca ilk akla gelen örnekler sunulmuştur. Bilimsel yayın sürecinde yazarlar kadar, editör ve danışmanların da etik açıdan dikkatli ve özenli davranmaları gerekir ⁽²³⁾.

Kılavuzlar

Araştırmacılara önerilebilecek kılavuzlar arasında, CARE-Olgü sunumu yazım kılavuzu (The CARE Guidelines: Consensus-based Clinical Case Reporting Guideline Development), STARD-Advers olay bildirim kılavuzu, CONSORT 2010-*Paralel gruplu randomize çalışmaların bildirim kılavuzu*, STROBE-*Gözlemsel çalışmaların bildirim kılavuzu*, PRISMA-*Sistemik derleme ve meta analizler için kılavuz*, GRRAS-*Güvenilirlik ve uygunluk çalışmaları bildirim kılavuzu*, ARRIVE-*Hayvan çalışmaları bildirim kılavuzu*, SAMPL-*İstatistiksel sonuçların yazım kılavuzu* yer almaktadır.

Yayın etiği konusunda yol gösterici olabilecek kapsamlı dokümanlara, 1-*Committee On Publication Ethics* (COPE) *Ethical Guidelines for Peer Reviewers*, 2-*European Association of Science Editors* (EASE), 3-*World Association of Medical Editors*-WAME adlı kuruluşların web adreslerinden ulaşılabilir ⁽²⁴⁻²⁶⁾.

DERGİ SEÇİMİ

Dergi seçiminde dikkatli olunmalı, “yanlış dergiye makale göndermenin olası sonuçları” akılda tutulmalıdır. Bunlar: 1-Çalışmanız derginin “amaç ve kapsam”ına uygun olmaması nedeniyle kısa bir süre sonrasında rededilebilir. 2-Derginin ve makalenin

konuları arasındaki ilgi/kapsam ilişkisi sınırdaysa, makale yetersiz/haksız bir değerlendirmeye maruz kalabilir. 3-Yazınız kabul edilse bile, meslektaşlarınızın çok sık okumadığı bir dergi ise, yeterince ilgi görmeyebilir. Dolayısıyla makalenizin anlamlı olduğu okuyucuları/kitleyi belirlemek, kitlenizin ilgisini anlamak, makalenizin yerel mi, yoksa uluslararası bir kitlesi mi olduğuna karar vermek önemlidir.

Açık erişimli bir dergi tercih ediyorsanız, web sayfalarından açık erişim seçeneğini arayınız. Derginin “amaç ve kapsam”ını okuyunuz. Uzmanlık alanı, hedef kitlesi, dili, sunum formatı, etki değeri önemli kriterlerdir ⁽¹⁾. “Araştırmanıza benzer makaleler yayınlanmış mı, yayın tipleri neler?” inceleyiniz, ayrıca bazı dergilerin yalnızca yazarlarına davet gönderilmiş olan makaleleri yayınladıklarını da unutmayınız ⁽²⁷⁾.

Dergileri değerlendirirken göz önüne alınması gereken ölçütler

1-Görünürlük/tanınırlık: Hangi dizinler kapsamında yer alıyor? (*Science Citation Index Expanded-SCI-Exp, Social Sciences Citation Index-SSCI* gibi)

2-Kalite: Danışmanlık sistemi var mı? Basılı formatta ki dergiler için fiziksel özellikler de incelenmelidir.

3-Prestij: Derginin sahibi (bilimsel kuruluş, dernek), editorial board (güvenilir/bilinen isimler), yayıncı (kurumsallaşmış yayınevi), makalelerde doi no. varlığı önemlidir.

4-İletişim: Kullanıcı dostu web sayfası, hızlı geri bildirimler alınması seçenek nedenidir.

5-Etik ve yasal boyut: Gizlilik, bilimsel yazın etiği, tıbbi etik, çıkar çatışması, yayın hakkı konusunda açıklamalar var mı?

6-Yayın periyoduna uyum: Düzenli ve zamanında yayınlanıyor mu?

Meslektaşlar tarafından önerilen bir dergi olmasının avantaj/öncelik sağlayacağı düşünülse de, çoğu kıdemli yazar makale gönderecekleri dergileri kendi deneyimlerine ve öngörülerine göre seçmektedir ⁽¹⁾.

Derginin ücretsiz olması gelir düzeyi yüksek olmayan ülkelerin yazarları açısından kuşkusuz seçenek nedenidir. Bununla birlikte, basım için uygun/makul ücret talebi (*başvuru öncesinde yazar bilgilendirilerek ve onayı alınarak*) olan dergiler de iyi bir seçenek olarak sunulmaktadır ⁽¹⁾.

Derginin danışman inceleme süresine ve yayın performansına dikkat ediniz. Makalenizin kalite düzeyine göre uygun olabilecek dergileri listeleyiniz. Makalenizin seçeceğiniz derginin amaç ve kapsamına uygunluğundan emin olunuz. Yazarlara bilgi bölümünü okuyup bilgisayarınıza indiriniz ve makalenizi dergi kurallarına uyarlayınız.

Makalenizi bir defada “tek bir dergiye” göndermeniz gerektiğini unutmayınız.

Dergi seçiminin ne zaman yapılacağı da önemlidir. Bu konuda farklı görüşler vardır:

1-Dergi “*makale hazırlanmadan önce*” seçilmeli görüşü: *Avantajı*: zaman kazanımıdır. Makale önceden belirlenen derginin yazım kurallarına göre hazırlanır. *Dezavantajı*: Yazarları makalenin uzunluğu/kelime/tablo vb. sayısı ve sunum içeriğinin kalitesi açısından kısıtlar.

2-Dergi “*makale hazırlandıktan sonra*” seçilmeli görüşü: *Avantajı*: Yazar makalesini özgürce, kısıtlılık olmadan hazırlar. *Dezavantajı*: Makaleyi yeniden bir dergi/başka dergi kurallarına göre düzenlemek zaman alır ⁽¹⁾.

Yazarlar bu konuda kendi yollarını çizmelidir. Bazı dergilerin editörlerine *abstract* gönderip editörlerden alınan geri bildirimlere göre karar verebilirler. Fakat tüm dergilerin editörlerinin bu tür uygulamalara sıcak bakmayacakları akılda tutulmalıdır.

Ne yazık ki, halen araştırmacılara makale gönderim aşamasında uygun dergi seçimi ve makale gönderim süreçleri ile ilgili yeterli eğitim ve yönlendirme sunulmamaktadır.

PREDATORY “YAĞMACI” DERGİLER

Günümüzde pekçok güvenilir kurum/kuruluş tarafından yayınlanan itibarlı dergiler varken, yazarların emek ve özenle hazırladıkları makaleler uluslararası alanda “*predatory*” olarak tanımlanan “*sahte/yağmacı/istismarcı/şaiabeli*” dergilerde yayınlanmamalı, “*predatory dergilere ilişkin bazı ipuçları*” göz önünde bulundurulmalıdır.

Yayınevinden gelen e-postalarla bilinmedik yeni bir dergiye makale göndermeniz, editörler kurulunda yer almanız, özel sayı editörü olmanız istenebilir.

Ticari kaygılar ile faaliyet gösteren bu dergilerde yazarlara adeta “müşteri” anlayışı ile yaklaşılır. Bununla birlikte, önceden yazarları bilgilendirmek kaydı ile, “standart” bir ücret karşılığında makale basan her derginin yağmacı olmadığı da bilinmelidir.

Predatory dergiler “Beall’s list of predatory journals and publishers” konusundaki yayınlarla/uyarılarla gündeme gelmiş olup, yalnızca bu tür dergilerin değil, akademik yaşamın başındaki genç araştırmacıları hedefleyen yayınevlerinin de varlığı bilimsel yayıncılık gündemine oturmuştur. Bu tür dergilerde makale sayısını artırmak amacıyla derginin ilgi alanı ve kapsamı çok geniş tutulabilir. Web sayfasında ilan edilen konu/ilgi alanları dışındaki farklı makalelere yer verebilir. Web sayfasında yayın kuruluşunun gerçek posta adresi bulunmaz veya bir batılı ülkeye ait posta kutusu ya da uydurma bir adres yer alabilir. Yayınevinin/yayın kuruluşunun e-mail adresi genellikle gmail veya yahoo gibi adreslerdir. Dergilerin adı “Journal of Medicine” gibi geniş bir bilim alanını kapsayan jenerik bir isimden oluşabilir, “Science/European/International/World” gibi ilk bakışta bilinen bir dergi izlenimi veren sözcükleri içerebilir. Editörler kurulunda olduğu belirtilen kişilerin adları ve bu kişilerin akademik adresleri ile ilgili doğru olmayan bilgiler bulunabilir. Bu isimler aynı yayın kuruluşunun çok sayıda dergisinin editörler kurulunda yer alabilir.

Dikkatle incelenirse yayınevinin web sayfasında fazla sayıda gramer ve yazım hatası saptanır. Yayımlanan makaleler, ciddi bir hakem/bilimsel danışman denetiminden geçemediklerinin delili olabileceği; bilgi, imla ve ifade hataları içerebilmekte, akademik yazın dilinden yoksun olabilmektedir. Derginin web sayfasında yayın ilkeleri, editöriyal süreci, yayın politikası ile ilgili bilgiler yeterince detaylı olarak verilmemektedir.

Yağmacı dergiler makaleleri “hızlı yayımlama” sözü verirler. Editöriyal inceleme süreci çok kısadır veya makaleleri hiçbir değerlendirmeden geçirilmeden yayımlarlar. Bu dergiler basım sürecinin daha da kısaltılması için ek ücret isteyebilirler. Derginin talep ettiği ücret, “Standartlara veya şeffaflık ilkesine uymayabilir.”, yani ilk aşamada basım ücreti alınacağı bilgisi verilmez, süreç ilerledikten sonra yazarların karşılıklarına ücret talebi çıkar. Hatta yazarlarla ücret konusunda pazarlık yapabilirler. Banka hesap adres-

leri yayınevinin/yayın kuruluşunun bulunduğu ülkede olmayabilir.

Yağmacı dergiler bağımsız, tek bir dergi olarak yayınlanabilir. Yağmacı bir yayınevinin/yayın kuruluşunun dergi listesinde yer alan çok sayıda istismarcı dergiden birisi olarak yer de alabilir. Uluslararası alanda “korsan” olarak tanımlanan kurumsallık özellikleri olmayan yayınevleri/kuruluşlar tarafından duyuru- lan/yayınlanan bu dergilerin çoğu yenidir. İçeriğinin az ve bilimsel açıdan zayıf oluşu dikkati çeker. Derginin bir sayısında, aynı yazarın/aynı yazar grubunun birden fazla makalesi ve olağandan çok sayıda makaleleri yer alabilir.

Bu dergilerin etki faktörüne ilişkin bilgiler çoğu zaman yazarların dikkatinden kaçabilmektedir. Dikkatle incelendiğinde derginin web sitesinde ilan edilen etki faktörü, *Science Citation Index Expanded-SCI-Exp*, *Social Sciences Citation Index-SSCI* gibi “kabul gören” bir etki faktörüne ait değildir (Örn. *Journal Impact Factor (JIF)*, *Journal-Impact-Factor (JIF)*, *Journals Impact Factor (JIFACTOR)*, *Journal Influence Factor*, *JPR Impact Factor*, *International Impact Factor Services*, *Directory of Indexing and Impact Factor (DIIF)*, *Directory of Journal Quality Factor*, *Scientific Journal Impact Factor*, *Global Impact Factor (GIF)*, *Cite Factor*, *Universal Impact Factor*, *General Impact Factor...gibi*)⁽²⁸⁾.

Bir derginin yağmacı tanımına girmesi için verilen bilgilerin/özelliklerin hepsini içermesinin gerekmediği unutulmamalıdır. Bu konuda farkındalığın artırılması ve tanımlamaların netleşmesi açısından pek çok araştırma yapılmaktadır⁽²⁹⁾.

PREDATORY “YAĞMACI” KONGRELER

Predatory (*sahte/yağmacı/istismarcı/şaiibli*) olarak nitelendirilen sempozyum ve kongreler genellikle küçük ölçeklidir. Bununla birlikte, kar amacı ile büyük organizasyonlar da yapılmaktadır. Sayıları meşru olarak tanımlanan kongrelerden daha fazla olabilir. Katılımcılardan ücretler alınarak, bir seferde pek çok konferans, sempozyum düzenlenmektedir. Araştırmacıların çalışmalarını kongrelerde sunma istekleri ve akademik performanslarını artırma gayretleri nedeniyle, büyük karlar sağlanmaktadır.

Geniş kapsamlı ve çok genel konular içeren kongrelerdir. “Farklı alanlardan akademisyenlere bir seferde çok fazla davet maili gönderilir.” Bildirilerin açık erişimli dergilerde, kitaplarda basılması için ayrıca ek ücretler talep edilmektedir. Bir başka tanıtım yolu olarak da potansiyel katılımcılara, “akademik ortamlarda tanınmalarını sağlama sözü” verilmektedir. Bu tür kongre/sempozyumlarda düşük kalitedeki bir araştırma ünlü/medyatik bir akademisyen tarafından sunulabilmektedir.

Kontrol edilmesi gereken detaylar:

- “Düzenleme bilimsel bir dernek veya bilinen bilimsel bir kurum tarafından mı yapılıyor, iletişim için çeşitli/farklı e-posta adresleri mi verilmiş?” Çoğu zaman meşru kongrelerin bilimsel komite/bilimsel sekreteryaya iletişim adresleri “...edu” uzantılıdır.
- Uluslararası bir kongrede “düzenleme/bilimsel kurul yalnızca aynı bölgeden/ülkeden ya da aynı kuruluştan mı, kurulların akademik pozisyonları/ünvanları var mı, değerlendirme kurullarının hakemlik yapabilmeleri için yeterlilikleri konusunda kanıt/kuşku var mı?”
- Bildirinin, “Kabul edilmesi ne kadar zaman alıyor, çok hızlı kabul verilerek kongre cazip hale mi getirilmiş, ya da kongrenin çok fazla sayıda ödülü mü var?”⁽³⁰⁾.

Düzenleyenler bildirilerin makale olarak basımı için garanti veriyorlar mı? Güvenilir kurumlarca düzenlenen, “Meşru kongrelerde böyle bir söz verilmez.” e-postalara çok sık olarak gelen kongre davetleri, uluslararası alandaki “Predatory Kongreler” listelerinden kontrol edilebilir. Unutulmamalıdır ki, “Kongrenin adının bu listede olmaması predatory olmadığını kanıtı değildir.” Jenerik adlar kullanılarak kongreler düzenlenmektedir.

SON SÖZ

“Uygarlığın ve çağdaşlığın gereği” bilimsel düşünceyi ve bunun değerini anlamaya çalışmaktır. İnsanlığın ortak hazinesi olan bilim herkese açıktır, her yeni buluş ve her bilimsel kuram da geliştirilmeye açık olmalıdır. Bilimsel yöntemin özünde sorgulama ve sinama yatar, ancak bu sorgulama ve sinama yanında bilimin bilimsel dergilerde yayınlanma ve bilimsel ortamlarda sunulma süreçleri de yalnızca bilime

değil, etik kurallara da dayalı olarak yapılmalıdır⁽³⁾. Akademi dünyasında predatory (sahte/yağmacı/istismarcı/şaiibli) olarak nitelendirilen dergiler, yayınevleri ve kongreler ile ilgili olarak farkındalığın artırılması, makale ve bildirilerin bu tür ortamlarda paylaşımlarından kaçınılmasını, güvenilir ve kurumsal ortamlarda sunulmalarını sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması: Yoktur

Finansal Destek: Yoktur

Conflict of Interest: None

Funding: None

KAYNAKLAR

- Shokraneh F, Ilghami R, Masoomi R, Amanollahi A. How to Select a Journal to Submit and Publish Your Biomedical Paper? *Bioimpacts*. 2012;2:61-8.
- Gökçe Kutsal Y, Korkmaz N. Ulusal süreli yayınlarımıza eleştirel bakış. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2005*, Ankara, TÜBİTAK-ULAKBİM, 2005; 339-45.
- Gökçe Kutsal Y. Editör Sorumluluğu. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2004*, Ankara, TÜBİTAK-ULAKBİM, 2004; 135-42.
- Gökçe Kutsal Y. Editörün Katkı ve Sorumlulukları. In: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2006*, Ankara, TÜBİTAK-ULAKBİM, 2006; 67-72.
- Editor roles and responsibilities. Council of Science Editors. <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/2-1-editor-roles-and-responsibilities/> [Accessed 7th July 2019]
- Audisio RA, Stahel RA, Aapro MS, Costa A, Pandey M, Pavlidis N. Successful publishing: how to get your paper accepted. *Surg Oncol*. 2009;18:350-6. <https://doi.org/10.1016/j.suronc.2008.09.001>
- Huston P. Information for peer reviewers. *CMAJ* 1994;150:1211-22.
- Jackson JL, Srinivasan M, Rea J, Fletcher KE, Kravitz RL. The validity of peer review in a general medicine journal. *PLoS One*. 2011;6(7):e22475. Epub 2011 Jul 25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0022475>
- Wicherts JM, Kievit RA, Bakker M, Borsboom D. Letting the daylight in: Reviewing the reviewers and other ways to maximize transparency in science. *Front Comput Neurosci*. 2012;6:20. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3332228/> <https://doi.org/10.3389/fncom.2012.00020>
- Ajao OG. Some reasons for manuscript rejection by peer-reviewed journals. *Annals of Ibadan Postgraduate Medicine*. 2005;3(2):9-12.
- Bordage G. Reasons reviewers reject and accept manuscripts: the strengths and weaknesses in medical education reports. *Acad Med*. 2001;76:889-96. <https://doi.org/10.1097/00001888-200109000-00010>
- DeMaria AND. How Do I Get a Paper Accepted? *Journal*

- of the American College of Cardiology. 2007;49:1666-7.
<https://doi.org/10.1016/j.jacc.2007.03.017>
13. Gökçe Kutsal Y. Editör gözüyle danışmanlık. In: Yılmaz O (Ed): Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2003, Ankara, TÜBİTAK-UKABİM, 2003;13-28.
 14. Rumboldt Z. Some hints about the reviewers' ethical dilemmas. *Acta Med Croatica*. 2008;62:443-6.
 15. Gibson M, Spong CY, Simonsen SE, Martin S, Scott JR. Author perception of peer review. *Obstet Gynecol*. 2008;112:646-52.
<https://doi.org/10.1097/AOG.0b013e31818425d4>
 16. Alexandrov AV, Hennerici MG, Norrving B. Suggestions for reviewing manuscripts. *Cerebrovasc Dis*. 2009;28:243-6.
<https://doi.org/10.1159/000228588>
 17. Gökçe Kutsal Y. Ulusal süreli yayınlarda danışmanlık sistemi. In: Yılmaz O (Ed): Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık -2006, Ankara, TÜBİTAK-ULAKBİM, 2006; 107-9.
 18. Gökçe Kutsal Y. Editör gözüyle danışman. In: Yılmaz O (Ed): Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2012, Ankara, TÜBİTAK-ULAKBİM 2012; 11-20.
 19. Bourne PE, Korngreen A. Ten Simple Rules for Reviewers. *PLoS Comput Biol*. 2006;2:e110.
<https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.0020110>
 20. Chernick V. How to get your paper rejected. *Pediatr Pulmonol*. 2008;43:220-3.
<https://doi.org/10.1002/ppul.20779>
 21. Woolley KL, Barron JP. Handling manuscript rejection: insights from evidence and experience. *Chest*. 2009;135:573-7.
<https://doi.org/10.1378/chest.08-2007>
 22. Sullivan GM. What to Do When Your Paper Is Rejected. *J Grad Med Educ*. 2015;7:1-3.
<https://doi.org/10.4300/JGME-D-14-00686.1>
 23. COPE Ethical Guidelines for Peer Reviewers https://publicationethics.org/files/Ethical_Guidelines_For_Peer_Reviewers_2.pdf [Accessed 7th July 2019]
 24. Ethical Guidelines for peer reviewers. <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/cope-ethical-guidelines-peer-reviewers> [Accessed 7th July 2019]
 25. Publication ethics: case studies from COPE. <https://ease.org.uk/ease-events/previous-ease-conferences/12th-ease-conference-split-2014/plenary-and-parallel-sessions/publication-ethics-case-studies-from-cope/> [Accessed 7th July 2019]
 26. Recommendations on Publication Ethics Policies for Medical Journals. <https://wame.org/recommendations-on-publication-ethics-policies-for-medical-journals> [Accessed 7th July 2019]
 27. Elsevier Journal Finder: How to Select an Appropriate Journal for Publishing. <https://www.enago.com/academy/elsevier-journal-finder-select-appropriate-journal-publishing/> [Accessed 7th July 2019]
 28. Predatory dergilere dikkat. Bilimsel yayınlar konusunda bilgilendirme. *Turkish Journal of Geriatrics*: <http://www.turkgeriatri.org/bybilgilendirme> [Accessed 7th July 2019]
 29. Cobey KD, Lalu MM, Skidmore B, Ahmadzai N, Grudniewicz A, Moher D. What is a predatory journal? A scoping review. Version 2. *F1000Res*. 2018; 7: 1001. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6092896/pdf/f1000research-7-17518.pdf> [Accessed 7th July 2019]
<https://doi.org/10.12688/f1000research.15256.2>
 30. Enago academy. Tips on How to Identify and Avoid Predatory Conferences. Jun 28, 2019 <https://www.enago.com/academy/tips-identify-avoid-predatory-conferences/> [Accessed 7th July 2019]